

Nr 101.

Av herrar **Wagnsson** och **Sjödahl**, om ändrade bestämmelser rörande rätt för vissa lärare vid folk- och småskolor att söka ordinarie lärartjänst.

I en proposition, nr 154, vid 1933 års riksdag, föreslogos åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet. Riksdagen godkände i huvudsak propositionen, och den 20 juli 1933 utfärdades den nya författningen. Därmed är i viss utsträckning genomförd en begränsning av folkskollärares ansökningsrätt till lediga ordinarie tjänster.

Åtgärden har närmast karaktär av en krisåtgärd och man har anledning hoppas att inom en relativt kort tid antalet övertaliga läraravdelningar skola vara indragna.

Emellertid torde i åtskilliga fall finnas lärare, som en lång följd av år varit anställda som extra ordinarie och som nu utestängas från rätten att söka ordinarie befattningar. För dessa lärare måste den vidtagna åtgärden anses orättvis.

Hur hårt den företagna åtgärden kan verka, framgår av följande.

Under åren 1918 och 1919 beslöt folkskolestyrelsen i Malmö, att de 63 biträdande lärarinnetjänsterna, i den mån innehavarna avgingo, skulle ersättas med folkskolläraryr- och folkskolläraryrinnertjänster. Denna överflyttning av tjänster beräknades i stort sett vara slutförd år 1930. Härigenom skulle således många folkskollärare och folkskolläraryrinnor erhålla ordinarie anställning, men så blev det endast i några fall de första åren.

På grund av den sjunkande nativiteten företog nämligen folkskolinspektör Thunander i Malmö hösten 1925 en utredning angående behovet av ordinarie lärare vid folkskolan under de närmaste åren. Av denna utredning framgick, att så gott som alla ledigblivna tjänster i Malmö under de följande sju åren kunde indragas. Saken förelades folkskolestyrelsen och efter uppvaktning hos dåvarande ecklesiastikministern och skolöverstyrelsen beslöt folkskolestyrelsen våren 1926 i enlighet med utredningen att tills vidare indraga alla ledigblivna tjänster.

Under åren 1926—1932 ha således i Malmö endast tillsatts 2 ordinarie tjänster i folkskolan, under det att 62 tjänster ha indragits under samma tid.

I Fosie, vilken församling 1931 inkorporerades med Malmö, ledigförklarades år 1927 5 ordinarie tjänster, men genom ingripande från Malmö stads folkskolestyrelse, som hänvisade till den i Malmö aktuella indragningen av ordinarie tjänster, förmåddes Fosie att fatta beslut om återkallande av de ledigförklarade tjänsterna. Sedermera indrogs där ytterligare 1 vakant tjänst.

I Malmö tjänstgöra för närvarande 16 extra ordinarie folkskollärare och 11

extra ordinarie folkskollärarinnor samt dessutom ett visst antal vikarier. Av de extra ordinarie ha 5 folkskollärare och 10 folkskollärarinnor vunnit anställning i Malmö eller Fosie före ovannämnda beslut 1926. (1 kv. 1920, 1 kv. 1921, 3 kv. 1922, 3 kv. 1923, 2 m. + 2 kv. 1924 och 3 m. 1925.)

De flesta här 1926 tjänstgörande icke ordinarie lärarna ha vid olika tillfällen sökt anställning på annat håll, och i regel ha de kommit på förslag men endast i undantagsfall lyckats erhålla tjänst.

Då löneförmånerna för en icke ordinarie lärare fastställdes, räknades icke med, att en lärare skulle behöva tjänstgöra 10 år och däröver utan att vinna ordinarie anställning. Bestämmelserna om den synnerligen knappt tilltagna bostaden eller ersättning härför samt frånvaron av ålderstillägg visa detta tydligt nog.

De icke ordinarie i Malmö, som enligt vad ovan sagts redan fått vidkännas det svåra avbräck i befodringshänseende, som beslutet av 1926 medförde, kunde 1933, då förhållandet mellan tillgång och behov av ordinarie lärarkrafter kommit i jämvikt, haft utsikter att komma i åtanke vid tillsättande av ordinarie tjänster. I år ha nämligen i Malmö tillsatts 2 ordinarie folkskollärare och 1 ordinarie folkskollärarinna, och i enlighet med den av Kungl. Maj:t anbefallda utredningen kunna ytterligare tillsättas 4 folkskollärare och 3 folkskolläraryrinnor åren 1934—36.

Men enligt bestämmelserna i lagen om begränsad ansökningsrätt få inga extra ordinarie lärare söka dessa eller andra ordinarie tjänster inom landet, utan måste ytterligare vänta tills de övriga skoldistriktet inom rayonerna också uppnått jämvikt mellan behov och tillgång på ordinarie lärarkrafter. Om dessutom tages i betraktande att enligt folkskolinspektör Thunanders senaste utredning möjlighet förefinnes, att efter 1936 inga extra ordinarie tjänster behövas i Malmö, framgår härav de extra ordinarie lärarnas och lärarinnornas svåra ställning, ty de ställas då inför utsikten att efter 12—16 års tjänst på samma plats bli utan anställning och med ringa utsikt att erhålla ny sådan. Under normala förhållanden skulle samma lärare då säkerligen varit ordinarie sedan ett 10-tal år tillbaka.

Säkerligen har ingen avsett, att beslutet om begränsad ansökningsrätt skulle medföra sådana konsekvenser. Billighetshänsyn tala för att redan nu den utfärdade författningen uppmjukas. Om den bestämmelsen infördes, att extra ordinarie och vikarierande lärare, som under minst tolv terminer tjänstgjort inom ett skoldistrikt, må äga ansökningsrätt till inom distriktet ledigförklarad lärartjänst, skulle man, utan att därför avsevärt försena en önskvärd rationalisering av skolväsendet, visa humanitära hänsyn mot en grupp lärare, vilka måste anses bli alltför hårt behandlade, om författningen ej uppmjukas.

Med stöd av det anförda hemställes alltså,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:ts kungörelse den 20 juli 1933 om tillsättning i vissa fall av lärare vid folk- och småskolor (Sv. för-

fattn.saml. 507) i så måtto ändras, att lärare, som minst 12 terminer tjänstgjort inom ett skoldistrikt, må äga ansökningsrätt till inom distriktet ledigförklarad ordinarie lärartjänst.

Stockholm den 23 januari 1934.

Ruben Wagnsson.

Edg. Sjödahl.
